

HAL
open science

De la secció de diari al recull d'articles. El procés de reescriptura d'El dia del senyor de Quim Monzó

Xavier Hernández I Garcia

► To cite this version:

Xavier Hernández I Garcia. De la secció de diari al recull d'articles. El procés de reescriptura d'El dia del senyor de Quim Monzó. Catalonia, 2023, CATALONIA, 32, 10.4000/catalonia.4165 . hal-04272808

HAL Id: hal-04272808

<https://hal.science/hal-04272808v1>

Submitted on 6 Nov 2023

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

Catalonia

32 | Premier semestre 2023

Versions d'autor: una reescriptura personal

De la secció de diari al recull d'articles. El procés de reescriptura d'*El dia del senyor* de Quim Monzó

From the newspaper section to the article collection. The rewriting process of Quim Monzó's El dia del senyor

Xavier Hernández i Garcia

Édition électronique

URL : <https://journals.openedition.org/catalonia/4165>

DOI : [10.4000/catalonia.4165](https://doi.org/10.4000/catalonia.4165)

ISSN : 1760-6659

Éditeur

Sorbonne Université - Laboratoire CRIMIC (EA 2561)

Référence électronique

Xavier Hernández i Garcia, «De la secció de diari al recull d'articles. El procés de reescriptura d'*El dia del senyor* de Quim Monzó», *Catalonia* [En línia], 32 | Premier semestre 2023, Publicat el 01 juillet 2023, Consultat el 03 juillet 2023. URL: <http://journals.openedition.org/catalonia/4165> ; DOI: <https://doi.org/10.4000/catalonia.4165>

Ce document a été généré automatiquement le 3 juillet 2023.

Creative Commons - Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International - CC BY-NC-ND 4.0
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

De la secció de diari al recull d'articles. El procés de reescriptura d'*El dia del senyor* de Quim Monzó

From the newspaper section to the article collection. The rewriting process of Quim Monzó's El dia del senyor

Xavier Hernández i Garcia

Introducció

- ¹ *El dia del senyor* és el primer recull d'articles literaris de Quim Monzó. Publicat el 1984 per Quaderns Crema, el llibre conté setanta-set articles apareguts en la premsa barcelonina des de l'any 1982. Ara bé, la major part dels textos —seixanta-dos dels setanta-set— provenen de les seues col·laboracions amb el diari *Avui*. L'any 1983, Monzó comença a col·laborar-hi amb una secció estival diària anomenada «Sota la palmera». D'aquesta secció, que s'allargarà del 19 de juliol fins al 4 de setembre, l'escriptor seleccionarà la major part dels articles del volum —trenta-sis. Amb tot, el títol del recull provindrà de la segona secció, setmanal, que Monzó començarà el 16 d'octubre de 1983 i finalitzarà el 30 de desembre de 1984. D'«El dia del senyor», l'autor només aprofitarà deu articles del 83 i quinze del 84, l'últim del 15 d'abril del mateix any, segurament perquè ja començava a preparar la primera edició del recull, que eixiria en el mes de juny¹.
- ² La compilació d'articles de diari en un volum sempre implica un procés de reescriptura, malgrat que només es tracte d'una revisió per tal de corregir errors causats per la urgència de la periodicitat². La publicació en premsa condiona l'escriptor literari, que ha d'adaptar-se a uns límits espacials i temporals i a les intervencions dels correctors i editors del diari. Per tant, és freqüent que, a l'hora de publicar un recull d'articles, s'efectuen diverses modificacions que vagen més enllà de la restitució del text original³.

En aquest cas, el mateix Monzó confessa que la reescriptura és una part important del seu ofici, pràcticament indispensable a l'hora d'elaborar una antologia d'articles:

Quan escric una història, la planxo i la replanxo, constantment hi canvio coses. Fins i tot he modificat el conte que ja vaig publicar, i això que ja estava fixat. Una coma que va fora, una paraula canviada... No és res nou. Ho fan molts escriptors. I cada vegada que un músic grava una cançó hi introdueix petites modificacions, tant en el text com en la melodia⁴.

Sóc bastant neuròtic. Ni tan sols quan un llibre està publicat deixo de fer-hi correccions, si hi trobo alguna cosa que crec que val la pena canviar. Evidentment, doncs, quan reviso els articles que han de formar un llibre, si és necessari canviar res ho canvio: una paraula innecessària va fora, una digressió que embolica la comprensió també, una d'aquestes rimes internes que de vegades se t'escapen⁵...

- 3 Segons Veny-Mesquida⁶, hi ha tres tipus de reescriptures literàries, que es podrien aplicar al nostre estudi. En primer lloc, la *recreació* d'una obra, que «n'altera la concepció original, i té com a conseqüència la dislocació del text reescrit». És el cas, per exemple, de les noves versions dels poemes que Carner incorpora en el seu volum *Poesia* (1957), les quals difereixen quasi per complet del text original. En segon lloc, la *reelaboració*, que implica canvis en la materialització de la idea del text original i que, per tant, afecta el procés de redacció del text —un altre exemple carnerià d'aquest procés seria la reelaboració d'*Els fruits saborosos*⁷. En tercer lloc, la *revisió*, que tractaria «els retocs finals introduïts sobre una determinada redacció del text» com «les esmenes autògrafes de Foix sobre els mecanoscrits donats a la impremta per a la publicació de *L'Estrella d'En Perris* [...] o els canvis executats per Riba amb motiu de la segona edició [...] en els seus *Sis Joans*».
- 4 L'objectiu del nostre treball és estudiar el tipus de reescriptura literària que Monzó du a terme en la selecció i l'adaptació dels articles de premsa al format llibre. Considerem que es tracta d'un procés hipertextual⁸ en què el mateix autor transforma el seu hipotext original —l'article publicat al diari— en un hipertext adaptat a un nou format de lectura. Per tal d'aconseguir-ho, compararem els textos originals i els publicats en el recull, la qual cosa ens permetrà identificar els mecanismes hipertextuals —com l'escissió o l'extensió— que l'autor usa en el procés de reescriptura. Estudiarem, en primer lloc, els canvis paratextuals⁹, que afecten els títols dels articles i, en segon lloc, les modificacions intratextuals, tant formals com semàntiques, que es relacionen amb el contingut del text.

Canvis paratextuals

- 5 L'adopció d'un títol identificador per al recull d'articles és una part important del procés de reescriptura. Com ens recorda Gregori¹⁰, aquest paratext «funciona com a mecanisme unificador del conjunt perquè les funcions de designació i de descripció, així com el valor connotatiu del títol engloben sota una mateixa proposta semàntica la sèrie d'articles». En el cas d'*El dia del senyor*, com hem esmentat abans, la major part dels textos recollits no provenen de la secció homònima, sinó de «Sota la palmera». Ara bé, el títol triat finalment té una significació especial per a Monzó, ja que fa referència a la secció «El día de siempre», que el periodista Joan de Sagarra va començar a *Tele/eXprés*, i que, després, va continuar una altra gran influència de l'escriptor, Ramon Barnils¹¹. De fet, el mateix Monzó, confessava a Barnils el 1984¹², que els articles de Sagarra havien sigut la seua inspiració principal en l'estil dels textos que configuraven

El dia del senyor. D'aquesta manera, es pot entendre perfectament la preferència de l'escriptor per un títol per sobre de l'altre.

- 6 D'altra banda, també cal tenir en compte que, encara que se seleccionen més textos de «Sota la palmera» que d'«El dia del senyor», també se'n descarten més —sis davant de dos. Aquesta decisió es pot deure al fet que, la primera, és una col·laboració diària i estival que, per tant, pot generar articles més trivials o circumstancials. Al capdavall, Monzó¹³ sosté que, en les seues tries, sempre anteposa els textos que mantenen la seua vigència més enllà de l'anècdota eventual:

Del munt d'articles publicats cada tants anys, en faig una tria. Potser de cada quatre o cada tres en trio un. Tota selecció és una mica arbitrària, perquè hauria pogut ser-ne una altra, no tan severa, i el llibre hauria resultat més gruixut, però és que aleshores no donaríem l'abast a publicar llibres d'articles. Ara mateix, si em posés a repassar els articles immediatament posteriors als que surten aquí, ja en podrien sortir dos llibres més. El cas és, doncs, quina tria fas. Hi ha articles que veus clarament que són circumstancials, que responen a un fet concret. En canvi n'hi ha d'altres que són menys lligats a un moment determinat. Intento triar sobretot aquests.

- 7 Habitualment, la disposició d'uns articles, anteriorment independents, en un volum unitari busca construir itineraris de sentit coherents¹⁴. A El dia del senyor, els textos hi apareixen en l'ordre cronològic en què van ser publicats, però no se'ns marca la data exacta de publicació ni la secció ni el diari del qual procedeixen. Només, en l'índex del volum, hi trobem una divisió segons l'any: un títol de secció entre claudàtors —[1982], [1983], [1984]— que és absent, després, entre article i article. En conseqüència, el lector pot passar de llegir un article del 1983 a un del 1984 sense adonar-se'n, si no torna a l'índex per a comprovar-ho. Així, s'aconsegueix que els textos no siguin percebuts com una diversitat d'articles independents, sinó com una unitat de sentit: una «crònica dels vuitanta», com la mateixa editorial apunta en la contraportada del llibre. Per a Ollé¹⁵, la lectura d'un article monzonià en un recull adquireix més rellevància que en un diari, on corre el perill de passar desapercebut o de ser «mig fullejat pel lector». De la mateixa manera, aconsella la lectura superposada dels diversos volums recopilatoris de Monzó com un conjunt, «un testimoni insubstituïble dels nostres temps: un testimoni convenientment filtrat, mediatitzat i decantat per una intel·ligència ràpida i implacable com la seva».

- 8 La major part dels títols dels articles presents a El dia del senyor no difereixen massa de la seua versió original publicada en premsa. La divergència, en tot cas, sol ser ortotipogràfica i creada, habitualment, pel canvi entre els criteris d'estil de l'Avui i els de Quaderns Crema, que també s'observen en l'interior de molts articles. Per exemple, en el recull, s'eliminen les cometes dels títols escrits en una altra llengua com «Banged Barcelonan Baby», «Senza tv3 no sono nessuno...» o «Those Fucking Spics». També se substitueixen les cometes per cursiva a l'hora de marcar un estrangerisme, com a «Coses de la calderilla». Pel que fa als signes d'interrogació, s'incorpora la marca inicial per a totes les preguntes de més d'una paraula, com a «¿Cap al Partit Únic Bicèfal?». En aquest cas, segons Magí Camps¹⁶, es tracta també d'una preferència de l'autor:

Monzó fa servir els signes de puntuació amb un respecte absolut per la norma, excepte en un cas: en el seu model lingüístic, la interrogació d'obertura hi és sempre present; però no manté la simetria amb el símbol d'admiració. És a dir, els signes d'interrogació sempre són dos (¿...?), mentre que el d'admiració només és un (...!). ¿Quina és la raó? La necessitat de marcar bé les preguntes, requeriment

secundari en una interjecció, en què considera que amb el signe de tancament n'hi ha prou.

- 9 D'altra banda, s'eliminen les exclamacions de molts títols com «Lloat sia», «El futur és nostre», «Bon vent i barca nova» o «Fisqueu el fisc». En aquest sentit, el canvi més significatiu el trobaríem en el text «Jo també vull ser andorrà» que, en l'original, incloïa una interjecció, a més d'una exclamació: «Ep, que jo també vull ser andorrà!». De fet, l'exclamació final s'elimina de l'índex¹⁷ del volum, «Jo també vull ser andorrà», però es manté a l'interior¹⁸, «Jo també vull ser andorrà!». Una alteració que podem relacionar també amb la desaparició dels punts suspensius finals de «Massa barres» i que pot respondre al fet que, en un recull, no és necessari usar un llenguatge tan viu o directe per a tractar de captar l'atenció del públic com en la premsa periòdica¹⁹.
- 10 Finalment, convé remarcar la variació que es produeix en el títol de l'article «La vida segueix igual» que, en el recull, apareix com «La vida continua igual». En aquest cas, la modificació respon a una adequació a la norma lingüística²⁰, ja que, en català, és preferible usar la paraula continuar en el sentit de «[p]rosseguir, durar, estendre's, sense interrupció»²¹. Tanmateix, s'ha de tenir en compte que el títol original és una traducció literal de la cançó de Julio Iglesias «La vida sigue igual», a la qual fa referència l'article i, en corregir-se la menció, es perd l'evocació directa que es produïa en l'original. Es tracta d'un canvi que sorprèn perquè malgrat que Monzó sempre ha manifestat la necessitat d'uns models lingüístics adequats per al català²², també s'ha mostrat partidari d'usar castellanismes per a dotar de major expressivitat el discurs o insuflar d'ironia els seus comentaris²³. La nostra hipòtesi és que l'alteració es pot deure també a aquesta voluntat de reduir l'efusió del llenguatge periodístic usat per l'escriptor. Amb tot, com ens adverteix Camps²⁴, Monzó sempre anteposa la norma a la transgressió lingüística:

La seva obra evoluciona a la recerca d'un model de llengua, el seu. Al marge de modes i corrents, Monzó estableix les seves normes, el seu llibre d'estil, sense cremar cap diccionari ni cap gramàtica, només transgredint la norma quan la norma no li funciona. [...] L'antic gratacels —amb un plural d'influència castellana— ha estat substituït pel gratacel normatiu. ¿Vol dir això que Monzó s'ha tornat més papista? Mai. L'exploració lingüística el du a prendre decisions en què primer és la norma i després, en tot cas, la transgressió.

Canvis intratextuals

- 11 A l'interior dels articles podem establir una diferència més clara entre els canvis purament formals i els semàntics. Dins dels primers —que pràcticament podrien passar desapercebuts per part d'un lector que coneguera les dues versions del text— trobem les correccions ortotipogràfiques. Aquestes són abundants, ja que, com s'ha mencionat adés, la publicació en premsa comporta una urgència que deixa poc temps per a la revisió del text. En el recull, així doncs, s'esmenen els espais dobles, les errates —com «pgar»²⁵, en compte de «pagar»²⁶—, les repeticions innecessàries —com la paraula *anys* a «Fa dos anys o tres anys»²⁷— i les errades lingüístiques —per exemple, s'incorpora una *a* en «fins les cinc del matí»²⁸».
- 12 No obstant això, de vegades, la correcció produeix una altra errada que encara dificulta més la comprensió. L'article «El banc del Barça»²⁹ n'és un bon exemple. En aquest cas, se substitueix la paraula *colors* per **colers* dins la frase «ja m'imagino els colors afayant-se a accelerar l'auto [...]». El text realment hauria de dir *culers*, atés que fa referència als

seguidors del FC Barcelona. Paradoxalment, l'errata en el mot del costat, **afayant-se* — *afanyant-se*, passa desapercibuda. Un cas particular, que afecta també la significació del text, el trobaríem a «Nen, no et toquis!»³⁰, en què la paraula *constitución* apareix sempre com a «*Constitusion*», imitant així una pronúncia catalana del mot. En el volum, però, es corregeix aquesta segona *s*, amb la qual cosa es perd l'al·lusió directa als catalans que pràcticament no saben pronunciar correctament el castellà, però que són uns grans defensors de la carta magna.

- 13 Al costat d'aquestes esmenes, trobem alteracions atribuïbles a l'estil de l'editorial com l'eliminació de la segona majúscula en noms propis i sigles: «El periódico», «Serra d'or», «Rtve», «Tv3», «Ctne» o «Sa». També hi ha un ús diferent de les cometes i de la cursiva per part dels dos mitjans. Per exemple, l'*Avui* sol usar la cursiva per a marcar el discurs citat o la funció metalingüística d'una paraula, mentre que, en el llibre publicat a *Quaderns Crema*, aquesta se substitueix per cometes.
- 14 De manera paral·lela, hi ha casos en què la cursiva s'elimina per a marcar castellanismes com «negrata» o «asunto». Aquesta decisió, però, pensem que respon més a la intenció de l'autor, mencionada abans, de no marcar els castellanismes per a dotar d'expressivitat el discurs. Com destaca Freixas³¹: «los castellanismos, que aparecen sin ningún resalte tipográfico, se naturalizan como parte del lenguaje de registro coloquial que caracteriza los textos periodísticos de Monzó». L'ús de vulgarismes i de l'argot, per tant, permet connectar amb un tipus de públic jove que se sent identificat amb aquest model lingüístic espontani³². El mateix Monzó³³ ho ha reconegut recentment: «el que vaig fer, al principi, va ser incorporar paraules de l'argot del carrer, sovint castellanismes. Els castellanismes tenen molta gràcia si estan fets servir amb coneixement de causa».
- 15 La puntuació també és un dels elements on l'autor reconeix que intervé més decididament: «Una coma que va fora, una paraula canviada»³⁴. Com apunta Veny-Mesquida³⁵, aquest tipus de correccions es deuen a la reacció dels autors en contra de l'obscuritat i l'ambigüitat del text, i a favor de la claredat i la precisió. Monzó substitueix comes per punts, canvia dos punts per punt i coma o afegeix comes per a fer més entenedora la sintaxi del text. També elimina incisos o canvia connectors *i*, com hem vist, no ho amaga: «una paraula innecessària va fora, una digressió que embolica la comprensió també»³⁶. A «Finis coronat opus»³⁷, per exemple, podem observar aquest procediment. En primer lloc, elimina l'incís «vulguis no vulguis» d'una frase ben llarga:
- I el que passava és que —vulguis no vulguis— els autos que quedaven més cap als extrems del xamfrà treien un bon tros de morro o de cul i envaïen la calçada, cosa que feia que, en arribar-hi, els autobusos i els cotxes que pugen per les vies dreta i esquerra del carrer d'Aribau haguessin de desviar-se i ocupar un tros de les vies adjacents.
- 16 I, en segon lloc, canvia el connector «potser per això» per un «tot i això» en la frase: «Aquí, és clar, ens falta el fal·lus, però —potser per això— l'efecte és igualment impressionant». En aquest últim cas, podríem parlar d'un canvi semàntic de pes, ja que se substitueix l'incís causal per un que indica contrast. Podem trobar un canvi similar a «El ZigZag no fa ziga-zaga», en què s'incorporen uns parèntesis per a emmarcar l'última oració de l'article. Així, aquesta es converteix en un incís o en un apart pel que fa a la resta del text: «(A la vida, és ben important saber arribar d'hora als llocs, i anar-se'n quan per als altres tot just és l'hora)»³⁸.

Processos d'excisió i extensió

- 17 En el procés d'elaboració del nou hipertext, l'autor fa ús de processos com l'excisió³⁹, o supressió de fragments, i l'extensió⁴⁰, o addició de nou material. Dins del primer, podríem situar l'eliminació d'incisos, com els que hem vist, o amputacions més radicals. És el cas de la realitzada a «Bon vent i barca nova!», on desapareix la totalitat de l'últim paràgraf del text original: «Ara que, ben pensat, ¿voleu dir que per enfonsar-se al Manzanares no en tindrien prou amb una barca plana, o amb una d'aquestes Zodiac, inflables?»⁴¹. L'article tracta la decadència cultural de Madrid, malgrat la *movida*, i ironitza sobre l'ús de la paraula *Titànic* associada a la capital de l'Estat per part del periodista Diego A. Manrique. Es pot observar que el fragment funciona com un afegit al final del text que, per tant, es podria haver posat entre parèntesis com a «El ZigZag no fa ziga-zaga». Amb tot, Monzó decideix eliminar-lo a favor d'una conclusió més contundent, a través de la qual vol deixar clar que els primers que van adoptar el famós vaixell com a símbol de decadència van ser els barcelonins:

–Madrid és un Titànic.

Això si [*sic.*] que no! No hem pas aguantat, durant dos anys, els dards que ens acusaven de titaniquistes perquè ara vinguin de Madrid a copiar-nos fins i tot el vaixell en què volen enfonsar-se. *Nanay*. El Titànic és nostre, ben nostre i —en tot cas— de Félix de Azúa, pare de l'invent. [...] Els madrilenys, si finalment s'han tret la bena dels ulls i volen afegir-se al carro de les ciutats que s'enfonsen —Berlín, Amsterdam, Nova York, Roma, Barcelona, Milà...— que triïn una altra nau. Que triïn un vapor del segle passat, o un dràkar viking, o una nau pirata, o el vaixell fantasma... [...]. Que triïn el que els roti —com si volen triar ser l'Armada Invencible —, però el Titànic que no ens el toquin. En tenim el copyright⁴².

- 18 D'altra banda, de vegades l'excisió respon també a la voluntat de suavitzar un llenguatge massa directe. Per exemple, a «Ep, que jo també vull ser andorrà!»⁴³, l'articulista comenta la proposta d'Antoni Morell que Salvador Espriu obtinga la nacionalitat andorrana per tal que li atorguen el premi Nobel.

Segons sembla, al senyor Espriu la cosa li ha semblat d'allò més be [*sic.*]. Dijous, al «Vostè pregunta» de Joaquim M. Puyal, va dir que estaria molt complagut que el fessin «ciutadà honorari d'aquell Principat sobirà». I és clar que sí! Ni que fos ximple. Posats a triar entre la ciutadania que tenim i l'andorrana, pels catalans no hi ha dubte.

- 19 El text que figura al recull elimina la frase «Ni que fos ximple» i evita, així, referir-se d'aquesta manera poc respectuosa al poeta. Recordem que, com apuntava Ollé⁴⁴, el text compilat al recull aspira a una certa posteritat i té menys possibilitats de passar desapercbut que l'article aparegut en la publicació periòdica.
- 20 Pel que fa a l'extensió, de vegades, aquesta respon al mateix propòsit que algunes excisions: ajudar a esclarir el text i resoldre ambigüitats. És el cas de l'article «Bocaccio fracció Soweto» en què Monzó denuncia un cas de racisme a l'entrada de la discoteca barcelonina Bocaccio. Per tal de fer èmfasi en el comportament maleducat del porter, l'autor decideix incorporar el sintagma «no va respondre» a l'oració «El porter li va repetir que *ell* no podia entrar»⁴⁵, que dona com a resultat «El porter no va respondre i li va repetir que *ell* no podia entrar»⁴⁶. En altres ocasions, l'extensió serveix per a donar indicacions més precises sobre la localització del fet que s'està tractant. Per exemple, a «Finis coronat opus», Monzó canvia «el súmmum de la delicadesa i el refinament són les boles que estan posant al carrer Aribau»⁴⁷ per «el súmmum de la delicadesa i el refinament són les boles que estan posant a la cruïlla d'Aribau i Mallorca»⁴⁸. A

«Escumatoris», en canvi, aprofita la reescriptura per a incloure el nom d'un dels sex-shops que ressenya en l'article, la tenda «Egea» —potser perquè a l'Avui no se'n volia fer publicitat: «A les de la sex-shop Egea, de Diputació-Aribau, fins i tot arriben a la poca delicadesa de tenir cortines en comptes de porta»⁴⁹.

- 21 Convé destacar que l'escriptor aprofita sovint la llibertat més gran d'espai que li proporciona el llibre per a afegir exemples als seus raonaments. A «No Future»⁵⁰, Monzó inclou la frase «Exactament com a les autopistes» abans d'un fragment en què es queixa de la política lingüística de l'Ajuntament de Barcelona, que ha decidit retolar les indicacions «locals» en català i les «no locals» en castellà. En aquest cas, Monzó es pregunta si «València» i «Castelló» passaran a estar escrit en castellà: «Exactament com a les autopistes. Exactament com fa Imma Pedemonte als telenotícies de TV-3, els diumenges al vespre. La senyora Pedemonte hi parla de Zaragoza, de Cádiz, de Valencia... I de l'Hèrcules d'Alacant en diu l'Hércules»⁵¹.
- 22 A «La lluna en un cove»⁵², per altra banda, adhereix la frase final «Misteris de la natura», que tanca irònicament el paràgraf en què ridiculitzava la publicació madrilenya *La Luna* i, sobretot, la recepció que havia tingut a Barcelona: «(El més interessant és que, en la tal revista, troben meravellós el que, si fos feta a Barcelona, trobarien provincià. [...] La mateixa revista, feta a Madrid, precisament perquè es mira el melic és genial i una joia més de la *movida*. Misteris de la natura)»⁵³.
- 23 Amb tot, les formes d'extensió més importants que trobem en el recull són les notes al peu dins dels articles «Nen, no et toquis!»⁵⁴ i «Vade retro, Tv3»⁵⁵. Malgrat que les notes són un tipus de paratext, la seua extensió i la seua ubicació —al final de l'article— porten el lector a llegir-les com una addició al text original. De la mateixa manera que passa, per exemple, amb les notes afegides a les entrades originals del *Diari 1952-1960* de Joan Fuster:
- El *Diari 1952-1960* també es pot considerar com a hipertext dels diaris previs perquè els reescriu en certa manera amb la incorporació d'un conjunt de notes afegides a les entrades originals. Com a format de revisió, els annexos, perfectament diferenciats de les anotacions inicials, marcats entre claudàtors i datats, indiquen clarament la voluntat de Fuster de mantenir la distinció entre les dues etapes de l'escriptura⁵⁶.
- 24 Altrament, convé recalcar que, mentre en «Nen, no et toquis!», la crida a la nota s'ubica en el títol del text, en «Vade retro, Tv3», és inexistent: el lector es troba directament amb aquesta, una vegada ha acabat de llegir l'article.
- 25 Les notes monzonianes venen provocades per les interpellacions del lector, com moltes de les reescriptures literàries estudiades per Veny-Mesquida⁵⁷. A «Nen, no et toquis!», Monzó la justifica a causa d'una rectificació que li ha fet «un amic». A «Vade retro, Tv3», per contra, fa referència a una correcció que li ha realitzat «un lector de Palamós».
- 26 En el primer cas, l'article denuncia la resposta negativa que l'Ajuntament de Lloret de Mar ha donat a la proposta del Club Català de Naturisme d'instal·lar una platja nudista al municipi. Monzó entén que l'Ajuntament de Lloret prohibeix el nudisme en les seues platges i carrega contra els nous moralistes, que s'escuden en la «Constitución» —o «Constitución»— per tal de prohibir les llibertats, tal com ja feia el franquisme. En la nota al peu, Monzó rectifica el seu atac contra l'Ajuntament:
- 27 Segons vaig saber, per mitjà d'un amic, dies després de la publicació d'aquest article, l'actitud de l'Ajuntament de Lloret anava més aviat cap a impedir la creació de ghettos

nudistes. Segons sembla, la policia municipal té ordres de no molestar cap nudista en cap platja de Lloret, i de permetre'ls que prenguin el sol tan nus com vulguin.

Lamentablement, tots aquests matisos eren absents de la gasetilla del diari d'on vaig traure la notícia.

Lamentablement també, l'Ajuntament de Lloret només té poder sobre els municipals. Per les platges lloretenques, però, encara patrullen altres forces policials, de l'ull censor i moralista de les quals l'Ajuntament no pot respondre.

28 L'equivocació de l'autor sembla esmenar la pràctica totalitat de l'article, però l'escriptor no l'exclou del recull ni el modifica, sinó que decideix adoptar aquesta solució que, a parer nostre, té molt a veure amb l'actitud que també Fuster seguia en les seues reescriptures: «La ratificació d'un text que conté equivocacions reconegudes no respon a l'arrogància ni a l'entestament. El que importa no és la dada errònia, sinó el raonament que la pren com a exemple o com a pretext i que, a pesar de les confusions de detall o dels lapsus, s'hi manté intacte»⁵⁸.

29 Ho podem observar més clarament a «Vade retro, Tv3»⁵⁹, on la correcció del «lector de Palamós» és molt més anecdòtica. Ací, Monzó es queixa, de nou, dels moralistes. En aquest cas, d'aquells que escriuen cartes al director indignats pel llenguatge malsonant que senten a TV3, i acaba el text fent referència a un poema que atribueix a Josep Maria de Sagarra:

En un país on ningú no rota ni es peta, en un país on la gent pixa Aromes —ai, perdó: Aromas— de Montserrat, i caga mel i mató, per força ha de resultar estrany que, per la pantalleta del televisor, algun personatge de boca bruta i que de petit no devia haver anat a cap col·legi de pago, deixi anar brofegades tan alienes a Nostra Catalunya com «cony», «fotre», «collons» o «merda». [...] Catalunya és un feu privat, adornat amb margarides, clavellines, orenetes, i aquells dos caps de què parlava Josep Maria de Sagarra: el cap de Creus i el cap de la fava⁶⁰.

30 Val la pena dir que aquest article va ser un dels més polèmics de la col·laboració de Monzó amb l'Avui, va rebre múltiples respostes en forma de cartes al director —tant de rebuig com de suport— i encara dos mesos després Joaquim M. Puyal li'n demanava explicacions, precisament, al programa Vostè pregunta⁶¹. Tanmateix, la nota de l'autor no fa cap referència a aquesta polèmica, sinó a una suposada errada en l'autoria del poema:

Un cop publicat l'article, un lector de Palamós va tenir l'amabilitat de treure'm d'un error. Sembla que el poema que jo atribuïa a Josep Maria de Sagarra ni és de Sagarra ni fa referència al cap de Creus.

Es diu que el poema va ser escrit abans de la guerra del 14 per Joan Vergés, oncle —potser— de Josep Vergés, de can Destino. I que se li va ocórrer mentre orinava, de cara al mar, en un lloc espadat anomenat El salt d'en Romaboira, al costat nord de l'ermita de Sant Sebastià, sobre Palafrugell. Diu així:

Pixo a l'abim! Davant de la mar blava.
Tinc a l'esquerra el cap de Begur
i tinc a la dreta el cap de la fava!

El meu amable comunicant palamosí acabava la carta amb aquests mots: «D'aquest minúscul poema, que diu tantes coses amb tant [sic.] poques paraules, en dèiem, en aquell temps, *El pixoalabim*. Així. Tot amb una sola paraula⁶².

31 D'aquesta manera, Monzó no només ignora deliberadament les respostes que va tindre el seu article —la presumpta carta del «lector de Palamós» mai va ser publicada a l'Avui

—, sinó que provoca encara més els lectors moralistes, que s'havien queixat, amb la reproducció completa dels versos escatològics.

Conclusió

- 32 La comparació dels articles originals publicats a l'*Avui* i les reescriptures presents en el volum *El dia del senyor* ens ha permès comprovar que Monzó forma part de la nòmina d'autors «revisióistes», que modifiquen els seus escrits fins i tot una vegada aquests ja han estat publicats. L'escriptor barceloní, però, no sotmet les seues obres a un procés de recreació o de reelaboració, sinó que s'inclina per la revisió, dins dels tres nivells de reescriptura assenyalats per Veny-Mesquida⁶³.
- 33 Els articles de Monzó s'incorporen al nou recull amb modificacions sobretot ortotipogràfiques, que responen moltes vegades als canvis d'estil de l'editorial pel que fa al diari, però també al desig de l'autor de polir el text i fer-lo més entenedor mitjançant una puntuació i uns connectors adequats i l'eliminació de paraules o digressions innecessàries.
- 34 Conseqüentment, les idees i la concepció original dels articles es manté intacta, com es pot observar pel seu ús de les notes al peu. Aquestes mantenen el mateix estil provocador i irònic dels articles i funcionen com un complement del conjunt textual. Les notes li permeten adherir nou contingut als seus articles i corregir alguns errors sense modificar significativament el text original, que resta com un testimoni del moment en què va ser escrit. Al capdavant, el raonament de l'escriptor queda per damunt de l'anècdota, que és circumstancial i poc important. Per això, Monzó només tria els textos que millor poden resistir el pas del temps.
- 35 El pas de la premsa al volum recopilatori implica una major posteritat i repercussió dels textos. Per això, de vegades, l'autor es veu obligat a reduir la vivacitat del llenguatge, sobretot en els títols, destinada a captar l'atenció dels lectors de diari. Com hem pogut comprovar, encara que Monzó incorpora un model lingüístic més normatiu en l'antologia, no renuncia a l'argot i als castellanismes —sovint sense marcar— que li permeten expressar-se irònicament i apropar-se directament al lector del carrer.
- 36 Aquesta preocupació pel contingut i per l'estil fa que la seua «crònica dels vuitanta» no siga un recull de vivències o d'impressions, només revisitable des de la nostàlgia, sinó una lectura que encara ens interpel·la i que continuarà fent-ho en el futur. Com a assagista i narrador, Monzó és ben conscient de la importància de la reescriptura en el seu ofici i del llegat que vol deixar a través dels seus reculls d'articles.

BIBLIOGRAPHIE

BARNILS, Ramon. «Entrevista a Quim Monzó». *El temps* (06-03-1986).

BLECUA, José Manuel. *Manual de crítica textual*. Madrid: Castalia, 1983.

CAMPS, Magí. «Filologia». Dins GUILLAMON, Julià (ed.). *Monzó: com triomfar a la vida*. Barcelona: Galaxia Gutemberg, 2009, p. 264-271.

DIEC = *Diccionari de la llengua catalana*. Barcelona / Palma / València: Enciclopèdia Catalana / Edicions 62 / Publicacions de l'Abadia de Montserrat / Moll / 3 i 4, 2007 (1a ed. 1995). <https://dlc.iec.cat/> [Consultat el 25-02-2023].

FREIXAS, Margarita. «Columnismo literario y autotraducción: Quim Monzó en la prensa diaria». Dins POCH OLIVÉ, Dolors (ed.). *Lenguas juntas y revueltas: el español y el catalán en contacto: prensa, traducción y literatura*. València: Tirant Humanidades, 2020, p. 77-98.

GENETTE, Gérard. *Palimpsestes. La littérature au second degré*. París: Éditions du Seuil, 1982.

GREGORI, Carme. «La construcció de l'escriptor: professionalització, reescriptura i actitud literària». Dins CARBÓ, Ferran; FURIÓ, Antoni; GRIMALTOS, Tobies (eds.). *Una posteritat de paper. Simposi Internacional Joan Fuster (Centenari del naixement, 1922-2022)*. València: PUV, 2022, p. 37-61.

GUITART, Anna. «Quim Monzó». *Tot el temps del món* (04-06-2018). <https://www.ccma.cat/tv3/alcanta/tot-el-temps-del-mon/quim-monzo/video/5768312/> [Consultat el 22-02-2023].

MAESTRE BROTONS, Antoni. *L'argumentació en l'obra periodística de Quim Monzó*. Tesi doctoral, Alacant: Universitat d'Alacant, 2005, <http://hdl.handle.net/10045/11133> [Consultat el 21-02-2022].

MAESTRE BROTONS, Antoni. *Humor i persuasió: l'obra periodística de Quim Monzó*. Alacant: Universitat d'Alacant, 2006.

MONZÓ, Quim. «Bocaccio fracció Soweto». *Avui* (19-07-1983), p.13.

MONZÓ, Quim. «El banc del Barça». *Avui* (24-07-1983), p. 19.

MONZÓ, Quim. «Escumatoris». *Avui* (29-07-1983), p. 19.

MONZÓ, Quim. «Laia, bufona». *Avui* (31-07-1983), p. 19.

MONZÓ, Quim. «De petitburgesos a subculturals». *Avui* (10-9-83), p. 18.

MONZÓ, Quim. «Nen, no et toquis!». *Avui* (26-02-1984), p. 25.

MONZÓ, Quim. «Ep, que jo també vull ser andorrà!». *Avui* (11-03-1984), p. 25.

MONZÓ, Quim. «Bon vent i barca nova!». *Avui* (04-03-1984), p. 25.

MONZÓ, Quim. «Finis coronat opus» *Avui* (11-03-1984), p. 25.

MONZÓ, Quim. «Vade retro, TV3». *Avui* (18-03-1984), p. 25.

MONZÓ, Quim. «No Future». *Avui* (25-03-1984), p. 21.

MONZÓ, Quim. «La lluna en un cove». *Avui* (15-04-1984), p. 26.

MONZÓ, Quim. *El dia del senyor*. Barcelona: Quaderns Crema, 1998 (1a edició 1984).

OLLÉ, Manel. *Quim Monzó*. Barcelona: Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, 2008.

ORTÍN, Marcel. «Sobre el progrés poètic de Josep Carner: anàlisi d'algunes variants de *Els fruits saborosos*». *Reduccions*, 29-30 (1986), p. 107-135.

PIQUER, Eva. «Quim Monzó: "El borreguisme cultural d'aquest país m'ha atribuït molts fills que no reconec"». *Avui Cultura* (04-12-2003), p. 1-3.

PUYAL, Joaquim Maria. «Quim Monzó». *Vostè pregunta* (24-05-1984). <https://www.rtve.es/play/videos/voste-pregunta/voste-pregunta-quim-monzo/545614/> [Consultat el 22-02-2023].

VENY-MESQUIDA, Joan Ramon. «La revisió de la pròpia obra en els escriptors contemporanis: notes per a una tipologia de motius». *Estudis Romànics*, 26 (2004), p. 155-182.

NOTES

1. Entre les dues seccions, Monzó també publicarà a l'*Avui* un article solt, inclòs en el llibre: «De petitburgesos a subculturals» (10-9-83), p. 18.
2. VENY-MESQUIDA, Joan Ramon. «La revisió de la pròpia obra en els escriptors contemporanis: notes per a una tipologia de motius». *Estudis Romànics*, 26 (2004), p. 177.
3. BLECUA, José Manuel. *Manual de crítica textual*. Madrid: Castalia, 1983, p. 227-228.
4. PIQUER, Eva: «Quim Monzó: “El borreguisme cultural d'aquest país m'ha atribuït molts fills que no reconec”». *Avui Cultura* (04-12-2003), p. 2.
5. OLLÉ, Manel. *Quim Monzó*. Barcelona: Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, 2008, p. 84.
6. VENY-MESQUIDA, Joan Ramon. «La revisió». *Op. cit.*, p. 163.
7. ORTÍN, Marcel. «Sobre el progrés poètic de Josep Carner: anàlisi d'algunes variants de *Els fruits saborosos*». *Reduccions*, 29-30 (1986), p. 107-135.
8. GENETTE, Gérard. *Palimpsestes. La littérature au second degré*. París: Éditions du Seuil, 1982, p. 13.
9. *Ibid.*, p. 10.
10. GREGORI, Carme. «La construcció de l'escriptor: professionalització, reescriptura i actitud literària». Dins CARBÓ, Ferran; FURIÓ, Antoni; GRIMALTOS, Tobies (eds.). *Una posteritat de paper. Simposi Internacional Joan Fuster (Centenari del naixement, 1922-2022)*. València: PUV, 2022, p. 45.
11. MAESTRE BROTONS, Antoni. *L'argumentació en l'obra periodística de Quim Monzó*. Tesi doctoral, Alacant: Universitat d'Alacant, 2005, p. 65. <http://hdl.handle.net/10045/11133> [Consultat el 21-02-2022].
12. BARNILS, Ramon. «Entrevista a Quim Monzó». *El temps* (06-03-1986).
13. OLLÉ, Manel. *Retrats*. *Op. cit.*, p. 83-84.
14. GREGORI, Carme. «La construcció». *Op. cit.*, p. 45.
15. OLLÉ, Manel. *Retrats*. *Op. cit.*, p. 83.
16. CAMPS, Magí. «Filologia». Dins GUILLAMON, Julià (ed.). *Monzó: com triomfar a la vida*. Barcelona: Galaxia Gutenberg, 2009, p. 267.
17. MONZÓ, Quim. *El dia del senyor*. Barcelona: Quaderns Crema, 1998 (1a edició 1984), p. 7.
18. *Ibid.*, p. 189.
19. GREGORI, Carme. «La construcció». *Op. cit.*, p. 51.
20. VENY-MESQUIDA, Joan Ramon. «La revisió». *Op. cit.*, p. 172.
21. DIEC = *Diccionari de la llengua catalana*. Barcelona / Palma / València: Enciclopèdia Catalana / Edicions 62 / Publicacions de l'Abadia de Montserrat / Moll / 3 i 4, 2007 (1a ed. 1995). <https://dlc.iec.cat/> [Consultat el 25-02-2023].
22. MAESTRE BROTONS, Antoni. *Humor i persuasió: l'obra periodística de Quim Monzó*. Alacant: Universitat d'Alacant, 2006, p. 73.
23. MAESTRE BROTONS, Antoni. *L'argumentació*. *Op. cit.*, p. 387.
24. CAMPS, Magí. «Filologia». *Op. cit.*, p. 266-267.
25. MONZÓ, Quim. «El banc del Barça». *Avui* (24-07-1983), p. 19.
26. MONZÓ, Quim. *El dia*. *Op. cit.*, p. 59.
27. MONZÓ, Quim. «Escumatoris». *Avui* (29-07-1983), p. 19.
28. MONZÓ, Quim. «Laia, bufona». *Avui* (31-07-1983), p. 19.
29. MONZÓ, Quim. «El banc». *Op. cit.*, p. 19.
30. MONZÓ, Quim. «Nen, no et toquis!». *Avui* (26-02-1984), p. 25.

31. FREIXAS, Margarita. «Columnismo literario y autotraducción: Quim Monzó en la prensa diaria». Dins POCH OLIVÉ, Dolors (ed.). *Lenguas juntas y revueltas: el español y el catalán en contacto: prensa, traducción y literatura*. València: Tirant Humanidades, 2020, p. 94.
32. MAESTRE BROTONS, Antoni. *L'argumentació*. *Op. cit.*, p. 387-388.
33. Transcripció pròpia de l'entrevista televisiva de GUITART, Anna. «Quim Monzó». *Tot el temps del món* (04-06-2018). <https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/tot-el-temps-del-mon/quim-monzo/video/5768312/> [Consultat el 22-02-2023].
34. PIQUER, Eva. «Quim Monzó». *Op. cit.*, p. 2.
35. VENY-MESQUIDA, Joan Ramon. «La revisió». *Op. cit.*, p. 169.
36. OLLÉ, Manel. *Retrats*. *Op. cit.*, p. 84.
37. MONZÓ, Quim. «Finis coronat opus» *Avui* (11-03-1984), p. 25.
38. MONZÓ, Quim. *El dia*. *Op. cit.*, p. 58.
39. GENETTE, Gérard. *Palimpsestes*. *Op. cit.*, p. 323.
40. GENETTE, Gérard. *Palimpsestes*. *Op. cit.*, p. 364.
41. MONZÓ, Quim. «Bon vent». *Op. cit.*, p. 25.
42. MONZÓ, Quim. *El dia*. *Op. cit.*, p. 198-199.
43. MONZÓ, Quim. «Ep, que jo també vull ser andorrà!». *Avui* (11-03-1984), p. 25.
44. OLLÉ, Manel. *Retrats*. *Op. cit.*, p. 83.
45. MONZÓ, Quim. «Boccaccio fracció Soweto». *Avui* (19-07-1983), p. 13.
46. MONZÓ, Quim. *El dia*. *Op. cit.*, p. 51-52.
47. MONZÓ, Quim. «Finis». *Op. cit.*, p. 25.
48. MONZÓ, Quim. *El dia*. *Op. cit.*, p. 201.
49. *Ibid.*, p. 66.
50. MONZÓ, Quim. «No Future». *Avui* (25-03-1984), p. 21.
51. MONZÓ, Quim. *El dia*. *Op. cit.*, p. 210.
52. MONZÓ, Quim. «La lluna en un cove». *Avui* (15-04-1984), p. 26.
53. MONZÓ, Quim. *El dia*. *Op. cit.*, p. 217.
54. *Ibid.*, p. 195.
55. *Ibid.*, p. 207.
56. GREGORI, Carme. «La construcció». *Op. cit.*, p. 54-55.
57. VENY-MESQUIDA, Joan Ramon. «La revisió». *Op. cit.*, p. 165.
58. GREGORI, Carme. «La construcció». *Op. cit.*, p. 56.
59. MONZÓ, Quim. «Vade retro, TV3». *Avui* (18-03-1984), p. 25.
60. MONZÓ, Quim. *El dia*. *Op. cit.*, p. 206-207.
61. PUYAL, Joaquim Maria. «Quim Monzó». *Vostè pregunta* (24-05-1984). <https://www.rtve.es/play/videos/voste-pregunta/voste-pregunta-quim-monzo/545614/> [Consultat el 22-02-2023].
62. MONZÓ, Quim. *El dia*. *Op. cit.*, p. 207-208.
63. VENY-MESQUIDA, Joan Ramon. «La revisió». *Op. cit.*, p. 163.

RÉSUMÉS

El present treball compara els articles publicats per Quim Monzó durant els inicis dels anys huitanta al diari *Avui* i les seues versions publicades en el recull *El dia del senyor* de 1984. El pas de

la premsa periòdica al volum d'articles comporta un procés de reescriptura que va des de la correcció d'errades ortogràfiques a l'excisió o adhesió massiva de text. Monzó, que es confessa obsessionat pel procés revisionista, canvia els títols d'alguns articles, elimina incisos i paraules sobreres, incorpora fórmules per a fer més clars i comprensibles els textos i, fins i tot, inclou informació nova per tal de puntualitzar les idees expressades anteriorment. En aquest sentit, convé destacar les notes al peu, que introdueix en dos dels articles del recull amb l'excusa de respondre als suggeriments d'un lector, i que li permeten rectificar i incloure nou contingut sense reelaborar ni contradir el text original.

Ce travail compare les articles publiés par Quim Monzó au début des années 1980 dans le journal *Avui* et les versions publiées dans le recueil *El dia del senyor (Le Jour du Seigneur)* de 1984. Le passage de la presse périodique vers le volume d'articles entraîne un processus de réécriture qui va de la correction des erreurs orthographiques à l'excision ou à l'adhésion massive de texte. Monzó, qui avoue être obsédé par le processus de révision, change les titres de certains articles, élimine les incises et les mots superflus, intègre des formules pour rendre les textes plus clairs et plus compréhensibles et, même, inclut des informations nouvelles afin de préciser les idées exprimées précédemment. À cet égard, il convient remarquer les notes de bas de page, qu'il introduit dans deux des articles du recueil sous prétexte de répondre aux suggestions d'un lecteur, et qui lui permettent de rectifier et d'inclure un nouveau contenu sans reprendre ni contredire le texte original.

This work compares the articles published by Quim Monzó in the early 1980s in the newspaper *Avui* and its versions published in the collection *El dia del senyor (The Day of the Lord)* of 1984. The transition from the periodical press to the volume of articles entails a rewriting process that ranges from correcting spelling errors to excision or massive adhesion of text. Monzó, who admits to being obsessed with the revisionist process, changes the titles of certain articles, eliminates unnecessary inserts and superfluous words, integrates formulas to make the texts clearer and more understandable and, even, includes new information to clarify previously expressed ideas. In this respect, it is worth noting the footnotes, which he introduces in two of the articles of the collection under the pretext of responding to a reader's suggestions, and which allow him to rectify and include new content without remaking or contradicting the original text.

INDEX

Keywords : Monzó Quim, literary rewriting, hypertextuality, revision, Catalan literature

Mots-clés : Monzó Quim, réécritures littéraires, hypertextualité, révision, littérature catalane

motsclesca Monzó Quim, reescriptures literàries, hipertextualitat, revisió, literatura catalana

AUTEUR

XAVIER HERNÁNDEZ I GARCIA

Universitat de València

xavier.hernandez[at]uv.es